

nameravajo zaigrati igro Improvizacija v Ljubljani, to pa je po njihovem igri, ki naj bi ne bila preoblikovano življenje, temveč življenje samo; takó razpravljajo o igralskem poklicu, ki da je danes že čisto sprofaniran, o sodobni slovenski dramatiki oziroma o tistem njenem delu, ki da zatira slovensko govoricu, o repertoarju, o naši gledališki kritiki, ki da je bila včasih na izredni višini, danes pa je vse slabša in predvsem nič ne pomaga gledališču, pa o krizi v Drami in o sporu s slovenskimi režiserji — o čemer jih pride spraševati nadležen marki La Thorillièrè (iz Molièrove Improvizacije); igralci mu ne postrežejo s konkretnimi podatki in odgovori, temveč razkrivajo svoje načelno videnje o slovenskem gledališču, ki da je tribuna, s katere se je treba bojevati za jezikovne pravice, za slovenstvo in za človeško svobodo, pri vsem tem pa je pomemben predvsem »ogenj ustvarjalnega daru«; sami sebi se zde dobri in plemeniti, vsa situacija okrog njih pa skrajno slaba, čutijo, kako vse lépo ne more uspevati v tem nečistem svetu (to podkrepijo s citati iz Prešerna in Shakespeara). Prispodoba oziroma simbol tistega, kar svetu najbolj manjka, pa se pri Javorški skriva kot nepokopan mrtvec v krsti, ki jo pogrebci prenašajo po odru, ves čas motijo improvizacijo in vnašajo nekakšno iracionalno, sanjsko razpoloženje; in šele ko nekdo pogrunta, da je v trugi Hekuba (namreč tista iz Hamleta, ob kateri igralec tako podoživeto čustvuje), ko torej spoznajo, da je to »krsta naših čustev«, se môra konča in igralka v Javorškovi improvizaciji, se pravi v »resnici«, zajoka in začustvuje s sporočilom »in ljubimó se med seboj!«.

V igri je najbolj poudarjen verbalni element, čeprav avtor rad in kjer se le da vključuje tudi »odrske umetnosti (luči, šumi, glasba itd), predvsem tam, ko gre za manj intelektual(istič)ne predele igre; sicer pa prevladujejo besede,

ki pripovedujejo o rečeh življenja, gledališča, igralca, literature, in to pogosto tako, da se replike oseb sploh ne navezujejo, ampak vsaka od njih govori kaj svojega; podobno je, ko niza preigravanje delcev njihovih vlog. Iz ne tako redkih kritičnih in zafrkljivih pripomb pa je mogoče razbrati piščevo jezo tudi na kakšno čisto določeno prepoznavno osebo iz našega gledališkega življenja.

Posebno vlogo naj bi v igri imel odmor; v njem vidi avtor možnost happeninga, predvideva namreč, da bi se gledalci utegnili spustiti v debato z igralci, čeprav tem obenem svetuje tudi molk, če na vprašanja ne bi znali (ali hoteli) odgovoriti. Ker pa Javorškova Improvizacija v svojem času ni bila uprizorjena, — nastala je leta 1971, kajpak ne moremo vedeti, kakšen učinek bi bila dosegla in ali bi kaj pripomogla k reševanju »krize«.

Malina Schmidt

SODOBNA SLOVENSKA POEZIJA

Kljub vsem težavam medrepubliško sodelovanje v kulturi le napreduje. Zato nas več ne preseneti, če od časa do časa v večjih središčih izide kakšna antologija ali tudi samostojna knjiga prevodov slovenske poezije. Toliko bolj pa smo veseli, če se kaj takega zgodi tudi zunaj velikih središč. Tako veselje nam je pripravilo majhno mesto Bijelo Polje v Črni gori. Mesto je že vrsto let pobrateno z občino Ljubljana Center. Iz tega se je med drugim rodila tudi misel, da bi eno od prirediteljev Ratkovičevih večerov poezije, tradicionalne kulturne prireditve v Bijelem Polju, posvetili slovenski književnosti. Uresničitev te zamisli so vključili v lanske »Dneve slovenske kulture v Črni gori«. Kot krona teh prizadevanj je nastala prikupna knjižica »Savremena slovenačka poezija«. V njej sta urednika Ljubislav Miličević in Momir Sekulić zbrala prevode

devetindvajsetih slovenskih pesnikov, od Župančiča in Glazerja, Kajuha in Bora prek Minattija, Zlobca in Menarta do Zajca, Tauferja in Fritza. Zelo posrečeno sta tej panorami slovenskih pesnikov priključila še po dva predstavnika slovenskega pesništva iz Trsta (Košuta, Kravos) ter avstrijske Koroške (Kokot, Januš). Knjiga vsebuje kakih osemdeset pesmi z okoli dva tisoč verzov. Ker knjiga ni antologija v pravem pomenu besede, sta urednika skušala nakazati kakovost posameznih pesnikov s številom zastopanih prevodov. Tako jih imata Župančič in Kajuh po šest, Bor, Minatti, Zajc po pet, Klopčič, Šmit, Brejc, Makarovičeva, Fritz in Kuntner pa po eno pesem. Urednika, omejena v svojih možnostih, sta se pri izbiri oprla v prvi vrsti na že objavljeno gradivo. Zbrala sta ga po različnih antologijah in zbirkah, predvsem pa po številnih revijah in časopisih. Tako je knjiga zanimiva tudi kot pregled prevajalske dejavnosti. Zastopano je kar petnajst različnih prevajalcev od Krkleca, Njeguševe in Vesne Parun do takih, ki se s prevajanjem iz slovenščine ukvarjajo šele v zadnjem času. Vsekakor je levji delež prevodov prispeval neutrudni Slavko Mihalič, kar dobra tretjina pesmi je njegovo delo.

Kolikor smo knjige veseli, ne moremo mimo nekaterih njenih pomanjkljivosti. Prva je prav gotovo uvod. Skoraj tretjino obsega knjige je posvečena uvodu »Poezija borbe in upora«, ki ga je napisal Radivoje Šćekić, po ožji specialnosti slavist, sicer pa že vrsto let predsednik skupščine občine Bijelo Polje. V njem namesto pričakovanega pregleda kulturnega in družbenega ozadja, na katerem je nastajala poezija, ki je v zbirki, uvodničar zelo okorno in dolgovezno obnavlja vsebine posameznih pesmi ter z obilico citatov skuša bralcem »približati« njihove ustvarjalce. Veliko premalo je knjižnih izdaj slovenske poezije, da bi smeli s

prostorom ravnati tako, kot je to počel pisec tega uvoda. Bilo bi bolj prav, če bi za podoben uvod naprosili koga, ki je boljši poznavalec slovenske poezije, kajti pisanje takih uvodov zahteva še kaj več, kot dobro voljo in prepričanje, da to zmoremo.

Drugi pomislek velja tehnični plati knjige. Vse preveč je čutiti, da je zbirka nastajala v veliki naglici. Tako so pri nekaterih pesmih izpuščene vrstice, pri drugih so zamešane. Pesmi Kajetana Koviča so na primer natisnjene na dveh krajih, kot bi šlo za dva različna pesnika. V spremnih opombah so nedosledno uporabljani posamezni tipi črk, nedosledno so navajana imena nekaterih pesnikov. Tako je Šmit postal Smit, namesto Makarovič pišejo Makarović, namesto Klopčič Klopčić. In vse to nedosledno, kajti na drugem mestu so imena pisana pravilno. Izjema je le pesnik Januš, ki ga dosledno navajajo kot Januš. Vse kaže, da je bilo premalo sodelovanja med tiskarno in uredniki. Veliko teh napak bi lahko popravil vesten korektor. V opravičilo naj navedemo podatek, da knjiga ni bila natisnjena v Bijelem Polju, ampak v Pančevu, v tiskarni »6. oktober«. Kljub temu bi moral založnik, revija »Odzivi« iz Bijelega Polja, biti bolj strog pri prevzemu naklade. O naglici, ki je botrovala naši knjigi, priča še ena podrobnost. Uvodničar v uvodu skrbno predstavi vsebino pesmi Janeza Lampiča »Spomin«, ki pa jo urednika nista uvrstila v zbirko. Torej tudi tukaj ni bilo pravega sodelovanja.

Še majhen očitok urednikoma. Gre za ažurnost podatkov, ki ju navajata v spremnih opombah. Take opombe so marsikdaj edini vir podatkov o pesnikih in njihovih delih, ki je dostopen bralcem. Večina zastopanih pesnikov še ni našlo svojega mesta v enciklopedijah, nekateri še v učbenikih ne. Zato je odgovornost pri navajanju podatkov toliko večja. Tako pri vrsti pesnikov ni navedeno, da so

že umrli (Glazer, Vipotnik, Kosmač). Tudi podatki o pesniških zbirkah posameznih pesnikov so nepopolni. Segajo v najboljšem primeru le do leta 1973. Če vemo, da je večina pesnikov, ki je našla svoje mesto v zbirki, na višku svoje ustvarjalnosti, in da vsako leto izdajo kako zbirko, je razlika med zadnjo navedeno zbirko in letnico izdaje knjige le prevelika.

Škoda je velikega truda, ki sta ga morala vložiti urednika, da sta v majhnem Bijelem Polju, v kraju brez tradicije, brez prave knjižnice in podobnega, zbrala in uredila tako bogato gradivo, ki so ga nato neodgovorni tiskarji tako izmaličili. Škoda tudi za priložnost, ki jo je nudila knjižna izdaja (uvod, pripombe), a ni bila izrabljena, kot bi si želeli. Knjiga je veliko obetala, a dosti manj dala.

Matej Rode

CENE KRANJC, S POTI DO ZMAGE

Drobno zgodovinsko pričevanje Cene Kranjca S poti do zmage zbuja kljub dokajšnji zapoznelosti in časovni odmaknjenosti teme širše zanimanje zaradi svoje dokumentarne nazornosti. Ta knjižica se sicer ne more primerjati s takimi literarnimi dokumentoma o NOB, kot sta Lesena žlica Juša Kozaka ali oba partizanska dnevnikarja Edvarda Kocbeka, niti ne z desetimi drugih knjig, ki z manjšo literarno izvirnostjo, a hkrati ohranjeno dokumentarnostjo izhajajo že tri desetletja domala pri vseh naših založbah. Kar daje Kranjčevi knjigi bralsko vabljenost, je brez dvoma pričevanje o tistih dogodkih v NOB in osebah, ki zavzemajo v naši polpretekli zgodovini najpomembnejše mesto. In navsezadnje moramo

priznati, da je to tudi največja vrednota knjige.

Cene Kranjc očitno ni zmožal dvigniti svojih partizanskih in ilegalnih izkušenj iz časov revolucije na tisto stopnjo pisanja, kjer se dokument prevesi v literaturo, ne da bi, kajpada, zgubil svojo dokumentarno zanesljivost. Ponuja se sicer vprašanje, zakaj je knjižica, pisatelj bi jo zaradi manjšega obsega utegnil napisati v dobrem tednu, izšla tako pozno, ko pa izpričuje dokumentarnost širšega pomena. V epilogu »Za zaključek« se avtor sicer opravičuje, češ da ne piše zgodovine, da pa ga k pisanju priganjajo *žrtve v naši revoluciji in naposled čas* (ki se nevarno premika proti minljivosti spominov, življenja).

Kranjčeva knjižica ima predvsem dvoje pričevanskih vrednot — o ilegalnem delu v Knjižnici (NUK), kjer so delovali med drugimi tudi Avgust Pirjevec, Jože Rus, dr. Janko Šlebinger, Ivan Pintarič, Ludvik Tuma, Vida Gaspari, Franc Šturm, potem ko so v njej ustanovili celico OF, in o partizanstvu v Beli krajini — od prve novinarske konference 5. in 6. maja 1944, v Bazi 20, Črnomlju, do konca leta 1944. Manj pa sta dokumentarno privlačna vmesna pričevanja o delu na Primorskem in Notranjskem. Posamezni opisi dogodkov so fragmentarni, nepovezani, kar daje celoti izrazito eklektični videz. Kranjčeva prisotnost v Beli krajini je predvsem vezana na nekaj zanimivih pričevanj, vendar pa ostaja glede na daljši čas bivanja v Bazi 20 — pet mesecev — to pričevanje neobogljeno, povezano z nezanesljivostmi, nespominjanjem, skratka, s premalo poglobljenim odnosom do tako pomembne zgodovinske stvarine. Cene Kranjc se je očitno lotil svoje dokumentarno-literarne naloge prepozno, ko se je pričevanja zanesljivost že hudo zamajala in s svojimi Potmi do zmage bolj »navrgel« kot obdelal tako pomembno zgodovinsko temo, o kateri bi

* Cene Kranjc, S poti do zmage, DZS Ljubljana 1977, opremil Vili Vrhovec, str. 84.